

De dichter
herinnert zich
de toekomst

- JEAN COCTEAU -

Dag Willy,
Als ge wist hoeveel uren wij al aan uw
gedachtenis hebben gewijd,
ge zoudt gvd geblouken hebben van trots -
gelijk nen haan tussen zijn kippen.
Wij missen u zo hard!

- ASTRID -

WOORD VOORAF

Een honderdtal mensen hebben een brief geschreven naar Willy op uitnodiging van Martine en Lieve.

De hele redactieraad ontving de brieven met open armen en probeerde er een verband in te zien. Met Willy als hart van het verhaal. We hanteerden de idee van “een kei in de vijver”, dat wil zeggen van federalisme, dat wil zeggen van uitdeinende cirkels. Van de kleinste kring naar de grootste:

- » gezin/familie
- » de Leuvense jaren
- » de wijk, Herent
- » Vlaanderen
- » de wereld.

Tegelijk moest er een lijn groeien tussen heden en verleden.

Tegelijk werd het heimwee omgesmeed in een toekomstdroom.

Tegelijk smolten we Willy's werkkraft om in de moed om vol te houden.

De schrijvers schuwden noch lach noch traan. Zelfs verbazing vindt een plaats. Zo groeide er een levensecht verhaal. We hopen dat de afwisseling een rijkdom werd zodat het boek lezenswaard blijft tot het einde.

Andere schrijvers bewijzen dat de Vlaamse beweging waardige opvolgers schonk om het gedachtegoed van Willy verder uit te werken.

- LIEVE -

WILLY KUIJPERS

Nota aan Lieve

(lag op de keukentafel)

Lieve,

- Ik ben even weg naar het gemeentehuis / het parlement / het ziekenhuis / een andere wereld.
- Vergeet de achterdeur niet te sluiten als je slapen gaat?
- Breng van de winkel ook mosterd en oude kaas mee a. u. b..
- Vraag aan de tuinman om goed voor de azalea's, de hortensia's en de vergeet-mij-nietjes te zorgen.
- Wil je mijn bureau opruimen, a. u. b.?
(dat deed Tom Cobbaert van ADVN al, ok?)
- Ik weet niet of ik vanavond kom eten.
- Zoek een manier om mijn gedachtegoed met Vlaanderen te delen, met dank.
- Ik hou van de kinderen en van jou.

Willy

KORTE BIOGRAFIE

Willy Kuijpers. Zijn leven.

Een actieve man komt in zijn leven zeer veel mensen tegen. Dat Willy Kuijpers indruk gemaakt heeft, wordt aangetoond door deze verzameling brieven. Maar om die des te beter te begrijpen en inhoudelijk naar waarde te schatten, is het nodig om zijn leven kort te schetsen.

Willy Kuijpers zijn jeugd is nauw verbonden met Leuven. Het is de stad waar hij geboren werd in 1937 en opgroeide. Zijn moeder had er een winkel in de Wagenweg en zijn vader gaf les als onderwijzer. Omdat hij in de parochie Sint-Jacob opgroeide, leefde hij ook tussen ‘gewone’ mensen. Op straat en op de speelplaats leerde hij plat “Leives” klappen. Hij koos liever voor de Chiro dan voor de Scouts als jeugdbeweging. Dit engagement hield hij vol tot hij 28 jaar oud was en dat is veelbetekenend. Hij ging dolgraag met jongeren om. Hij werd uiteindelijk gewestleider voor regio Demer en Dijle. Daarnaast kreeg hij een flamingantische vorming en dat gebeurde deels via de verhalen die zijn vader vertelde over zijn wedervaren in de katholieke scholen. Hoe hij en zijn vrienden gestraft werden omwille van hun Vlaamse actie.

Willy's vader was nochtans helemaal niet van Leuven en zelfs niet van de Brabantse omgeving. De man was geboren in Nederlands-Limburg. En zo geraken we in de Maasvallei in de noordoostelijke uithoek net buiten de Belgische grens. Dat was toen nog echt ‘buitenland’. Hoe kwam ‘Nederlander’ Jan Kuijpers in Leuven terecht?

De Limburgse achtergrond van vader Kuijpers

Willy's grootvader heette Gerard en de man was onderwijzer in Stevensweert. Maar het gezin woonde in buurdorp Ohé en Laak. Die dorpen liggen heel dicht bij de Belgische grens in de Maasvallei, op korte afstand van Kessenich, Ophoven en Maaseik. Hij en zijn vrouw Gertrude Thonar waren beiden geboren in het naburige Thorn aan de westelijke kant van de stroom. Als hoofdonderwijzer was hij een man van stand en genoot hij aanzien. Hij verongelukte echter in 1896 door van zijn paard te vallen. De man was 39 jaar oud. Dat verlies was een ramp voor het gezin.¹

Volgens de verhalen van Willy's vader was zijn moeder – ze was 46 jaar op dat ogenblik – gedwongen om een groot deel van haar kinderen naar katholieke internaten in Belgische steden te sturen. De jongste zoon heette Jan en hij was geboren in 1886. Jan moest naar een – dixit Willy – “*verfransende kostschool*” op Nederlandse bodem. Het ging om de enige vestiging van de Broeders van Liefde op Nederlandse bodem, gelegen in Stratum, in de directe omgeving van de stad Eindhoven. Werd dit door zijn moeder beschouwd als een voorbereiding op een leven op Belgisch grondgebied? Het onderwijzersgezin was strijdbaar katholiek en in België was toen al jaren een katholieke politieke meerderheid aan de macht en de kloosterordes stonden er bijzonder sterk. Was dat de reden? Wie weet?

De jongen bleef niet in Stratum. Werd hem na enkele jaren voorgespiegeld dat hij een toekomst kon opbouwen binnen de Orde van deze Broeders met hun uitgebreid netwerk van scholen en zorginstellingen op Belgische bodem? Het heeft er alle schijn van. Dan moest hij voor zijn verdere vorming naar Belgisch grondgebied verhuizen. Vermits hij een jongen van Nederlandse nationaliteit was, vinden we gegevens via de Belgische administratie betreffende inwijkelingen.² Typisch voor deze ambtenaren in het Ministerie van Justitie is dat de naam van deze jonge Nederlander meteen werd verfranst. Wat werd er hen bezorgd aan inlichtingen? Dat moest van de lokale autoriteiten komen. Op een formulier van de Antwerpse politie in dit dossier, gedateerd op 25 oktober 1906, zien we dat Jan Kuijpers vanaf 12 september 1906 verbleef in het klooster van de Broeders in het zogenaamde

1 Willy vertelde over zijn vaders leven in een vraaggesprek met Stef Vancaeneghem op 17 april 1982, journalist van het weekblad *Spectator*

2 Vreemdelingendossier 823.258/ ministerie van Justitie, 2de sectie Sûreté Publique, in Algemeen Rijksarchief Brussel.

“*Institut Saint-Louis*”. Hij was toen 20 jaar. Hij was als minderjarige naar België verhuisd in november 1901 – 15 jaar oud dus – en verbleef dan tot in 1906 in Gent in het klooster in de Stropstraat waar de hoofdzetel was van de Broeders. Op 4 november 1909 liet de burgemeester van Turnhout de administratie in Justitie weten dat “*Nederlander*” Kuijpers naar Turnhout was verhuisd, komende van Gent. Het nieuwe adres was de Avenue des Béguines, sinds september 1910. En zo verhuisde hij wel meer. Op een brief van de politie van stad Gent op een voorgedrukt formulier betreffende “*vreemdelingen*” die de stad verlieten, gedateerd op 10 juli 1914, zien we dat Jan Kuijpers Gent had verlaten zonder zijn nieuwe bestemming aan te geven. Daarmee is tevens duidelijk dat de Belgische administratie van lang niet elke verhuizing op de hoogte werd gesteld.

De politiecommissaris tekende dit document pas op 25 juli 1914. Dus ten tijde van sterk oplopende internationale spanningen. Het keizerrijk Oostenrijk-Hongarije stuurde aan op oorlog met Servië. Wat zouden de andere grote staten dan doen? In België geloofde haast niemand dat het eigen land hiervan veel last kon ondervinden. België was immers neutraal. Maar de koning, de generaals en de ministers wisten wel beter. De neutraliteit was erg wankel. De nervositeit nam toe. Nog enkele dagen en het leger begon met een eerste golf van mobilisatie van zijn reservisten. Er volgden er nog. Dat zette het leven van talloze landgenoten totaal overhoop. En op 4 augustus begon de Duitse invasie. Die liep al snel uit op massale moordpartijen en brandstichtingen.

Jan was geboren in 1886. Hij was dus 28 jaar oud ten tijde van de Duitse inval. Een aanzienlijk deel van zijn leeftijdsgenoten zag zich verplicht een uniform aan te trekken. Willy was ervan overtuigd dat zijn vader aan het IJzerfront had gevochten en pas na de loopgrachten zou hij definitief op Belgisch grondgebied blijven. Er is echter in de archieven tot dusver niets te vinden betreffende een daadwerkelijke opname in het Belgische leger. Vooralsnog is het onbekend waar hij actief was tijdens de oorlog en de eerste naoorlogse jaren.

Wat vertelde de man tegen zijn zonen? Hij verzweeg angstvallig dat hij ooit ingetreden was als kloosterling bij de Broeders van Liefde. Wel vertelde hij dat hij een resem tewerkstellingsplaatsen aan elkaar reeg: de katholieke normaalschool in Mechelen-aan-de-Maas, gevolgd door het college in Peer. Daarna moest hij Limburg verlaten want hij kon aan de slag in Melle in het college van de paters

FAMILIE

Dag Willy,

Er zijn zoveel herinneringen die nog levendig opduiken wanneer ik aan jou denk. Kan ook moeilijk anders want je was zo veelzijdig. Ik mocht je ervaren in de Chiro als de enthousiaste gewestleider van Demer en Dijle, maar ook en vooral als de diep overtuigde Vlaming en de consequente en eerlijke politicus.

Minder gelegenheid had ik om je mee te maken als familieman. Toch kreeg ik eens de kans om jouw humor te mogen ervaren in die situatie.

We waren toen prille dertigers, jij een paar jaren ouder, en we kregen de kans om met jou een busreis mee te maken naar de toen talrijk bezochte en nog onverdeelde IJzerbedevaart met de heerlijke bindteksten van Anton van Wilderode. En ook de hele busreis was onder jouw animerende leiding en met bovendien stralend weer een aangenaam ervaren.

Als reisleider en als overtuigde Vlaming zorgde je tijdens de lange busreis voor aangename en afwisselende commentaren over de reis zelf en over het belang van die jaarlijkse herdenking. Tijdens die reis naar Diksmuide zaten je kinderen achteraan in de bus. Voor kinderen kent zulke lange reis natuurlijk wat vervelende momenten en dat kon je vooraan in de bus soms wat te duidelijk horen. Hoewel we je kenden als een man die heel wat kan verdragen en die voor zulke situaties meer dan normaal geduld kon opbrengen, werd het, op een ogenblik dat je wat wou inbrengen voor de groep, toch wat te veel. Dus klonk het resoluut door de micro: "Mannen, nu is het gedaan daarachter".

Bij de medereizigers zaten nogal wat jonge mensen met eigen ervaring en met uiteenlopende opvattingen over opvoeding. Zeker einde zestiger jaren (of was het begin jaren zeventig). Er waren toen heel wat ouders die zich lieten leiden door de methode van Dr. Spock. Terloops wil ik hierbij opmerken dat vele jaren later, toen we de resultaten van zijn methode merkten, we een persbericht lazen waarin diezelfde opvoedingsspecialist meedeelde dat zijn methode een vergissing was die hij ten zeerste betreurde. Maar er waren bij de groep ook vurige verdedigers van wat toen 'alternatieve opvoeding' genoemd werd.

Vanuit die laatste groep galmde prompt de opmerking door de bus: “Willy, wij dachten dat jij voorstander bent van de alternatieve opvoeding.”

Jouw directe antwoord door de luidspreker was typerend en veelzeggend: “Ja, ik ben voor de alternatieve opvoeding. Maar ze zullen gyd eerst luisteren.”

In elk geval een model van efficiënte opvoedingsmethode.

Frank Van Lier

*Zwolle (NL) achterneef, leraar, tijdje op kot
bij Lieve en Willy om in Leuven te studeren*

Het is goed om zo nu en dan te reflecteren op het eigen handelen en na te gaan wat er goed en slechter gaat in het vormgeven van je leven. Daarbij kun je nagaan wie je inspireert en waar je graag afstand toe bewaart. Dit alles om terug te kijken en de navolgende vraag te beantwoorden: Heb ik op de plek waar ik sta, in de context waarin ik ben geplaatst en met de middelen die ik had, met beste kunnen het leven gediend? Deze vraag stelde een Nederlandse politicus bij het afscheid uit de Kamer.

Ik kan zelf op die vraag niet een volmondig ‘ja’ geven. Daarvoor twijfel ik te veel aan wat ik precies gedaan heb in mijn leven. Dit ondanks het feit dat jij en Lieve vaak als inspiratiebron hebben gewerkt. De zomervakanties in mijn jonge jaren heb ik met veel plezier bij jou, Lieve en de kinderen doorgebracht.

De tomeloze energie en de zaken waar jij voorstond inspireerden zeer maar riepen soms ook vragen op. Zo begreep ik niet in één keer jouw houding t.o.v. mensen als August Borms¹¹. De keuze voor de eigen beweging in die tijd was en is niet volledig invoelbaar. Toen ik het boek van Pieter van Os las, Liever dier dan mens, snapte ik het weer niet en toen ik De stamhouder, van Alexander Münninghoff, las, begreep ik het weer wat meer. Je merkt dat tot op de dag van vandaag, nagedacht wordt over zaken die ik zo’n kleine 50 jaar geleden meemaakte.

Ook viel me op dat jij in de kerk tijdens de geloofsbelijdenis het artikel: ‘Ik geloof in de heilige katholieke kerk’, altijd oversloeg. Komend uit een orthodox rooms-katholiek gezin was dat iets dat opviel en dat overdacht moest worden.

11 Vlaams-nationalistisch voorman; controversieel in de geschiedenis van de Vlaamse Beweging vanwege zijn collaboratie met de Duitsers tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog; in 1946 vanwege deze collaboratie geëxecuteerd.

Vufo bij huis Rodenbach Leuven

De rol van de officiële kerk was in de Vlaamse geschiedenis dan ook niet zo fraai. Het heeft me bij Pieter Daens gebracht en ook bij Louis Paul Boon als een van mijn favoriete schrijvers. Bevrijdingstheologie aanhangen was een logisch gevolg. Het mooie van jullie gezin was dat alle christelijke waarden vanuit die theologie werden waargemaakt: opkomen voor zwakken, solidariteit met verdrukten, opvang van mensen enz. De gesprekken in de Kiekenstraat¹² in Leuven en het bezoek aan de gevangenis waar je mij als 'stagiair' meenam, staan nog op mijn netvlies.

Mijn kinderen zeggen wel eens in retrospectief, 'jij was er nooit, jij was altijd op school'. Ik heb bij jullie geleerd dat het ging om quality time. Na een dag vol activiteiten op de terugweg friet halen, de kinderen wakker maken en een gezellig moment creëren. Of een picknick in de achtertuin. Tine heeft mij eens aangegeven

¹² Straat in Leuven waar het 'Centrum voor mensen met vragen' gehuisvest was; ook vermeld in de brieven van Julien Maebe, Clémentine Wyckmans, Lieve Devijver en Toon Van Moerbeke.

dat ze jou daardoor niet miste. Er waren genoeg momenten die jullie met z'n allen deelden. Ik heb mijn best gedaan om met dit in het achterhoofd de opvoeding ter hand te nemen en ook de nodige kwaliteitsmomenten in te bouwen!

In de 40 jaar onderwijs die ik vorig jaar afsloot heb ik geprobeerd bij te dragen aan het geluk en de kansen van kinderen. De laatste 5 jaar betrof dat nieuwlanders uit verschillende landen die in Nederland een nieuwe toekomst willen opbouwen. Ik blijf me daar de komende jaren voor inzetten.

Nogmaals dank voor het vele goede dat ik bij jullie thuis heb mogen meemaken. Het is van blijvende inspiratie!

Hartelijke groeten

Goele Kuijpers

*Herent, onderwijzeres,
dochter van Willy en Lieve*

Dag lieve papa,
mocht je nu nog leven,
mocht je goed geweest zijn met je gsm of computer,
mocht de tijd voor u niet hebben stilgestaan,
dan stuurde ik jou dit bericht:

Papa,
ik ben in de Aldi en uw favoriete pickles staan in reclame!
Ik breng ze voor u mee.

Lieve groet van uw jongste

Guus Hendrickx

*Kleinzoon van Willy en Lieve,
zoon van Goele*

Dag lieve Willy,

Zo moest ik je aanspreken want voor Vake, Bompá, of Opa... was je te jong 😊.

In de zomer van 2024 was ik op vakantie in Baskenland met mijn papa en Noor. Daar bezocht ik Gernika¹³, om het bekende werk van Picasso in openlucht te zoeken. In die stad stond ook de kerk waar Walter Luyten en jij zoveel jaren ervoor pamfletten hadden uitgedeeld voor de Baskische ontvoogding. Dat is waarom de stad zo speciaal is voor onze familie. In de stad bezocht ik ook een souvenirwinkeltje om een magneet te kopen met het Baskisch wapenschild voor Noenoe/Lieve.

De winkeluitbater merkte dat wij Nederlands spraken en toen hij vroeg waar we vandaan kwamen, zei ik “België, meer specifiek Herent” (om al een beetje te hinten naar jou). De uitbater herkende meteen Herent en als reactie daarop vroeg ik of de uitbater jou ook kende. Want wie Herent kent, kent jou. Zijn antwoord was “ja” en dan kon ik met veel trots zeggen dat jij mijn grootvader was! Hij kende dan ook Walter Luyten. De uitbater kende jullie allebei van naam en sprak jullie namen heel grappig uit met zijn Baskisch accent. Bovendien vertelde hij dat zijn broer Walter persoonlijk zou gekend hebben. Daarna greep de uitbater vol enthousiasme naar zijn gsm om een artikel te tonen over jou (onderste link, hieronder staat ook het artikel uitgeschreven). De uitbater kende de schrijver van het artikel: Iñigo Jaca Arrizabalaga. Het was een artikel over jouw invloed in Baskenland, ter ere van jou, toen je heenging aan corona in 2020. De schrijver vermeldde ook in het artikel hoe hij jou persoonlijk kende.

Door het intense gesprek ben ik helemaal vergeten de naam van de uitbater te vragen of om samen een foto te nemen. Bij het afscheid leerde de uitbater mij wel de juiste uitspraak van “Agur!”. Je zou heel trots zijn op mijn uitspraak!

Het is toch frappant dat ik jou overal kan ‘tegenkomen’, moge dat nog voor mij en zoveel anderen blijven gebeuren.

Veel groetjes, Uwe witte asperge

¹³ Baskische naam voor de stad die in het Spaans ‘Guernica’ wordt genoemd.